PROSTI PRETOK BLAGA

Prosti pretok blaga je poleg prostega pretoka kapitala, storitev in oseb ena od štirih temeljnih gospodarskih svoboščin EU. V tem besedilu je pojasnjena pravna podlaga teh svoboščin, zgodovina njihovega razvoja, nastajajoči izzivi, in kako Evropski parlament obravnava te svoboščine pri svojem delu.

PRAVNA PODLAGA

Pravna podlaga za prosti pretok blaga prek nacionalnih meja EU je **Pogodba o delovanju Evropske unije**:

— Člen 26 te pogodbe zavezuje EU, da sprejme ukrepe za vzpostavitev in zagotavljanje delovanja svojega notranjega trga. Opredeljuje tudi „notranji trg" kot območje brez notranjih meja, na katerem je zagotovljen prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala.

— Členi 28–37 Pogodbe določajo, kako naj EU oblikuje, vzdržuje in razvija notranji trg. Ukrepi na tem področju vključujejo prepoved carin na uvoz in izvoz med državami EU ter uporabo skupne carinske tarife za proizvode iz držav, ki niso članice EU.

ZAKAJ JE PROSTI PRETOK BLAGA TAKO POMEMBEN?

Prosti pretok blaga je dolgoletno načelo EU, vzpostavljeno za doseganje evropskega povezovanja in gospodarske rasti s trgovino.

Po drugi svetovni vojni je bila Evropa gospodarsko razdrobljena in razdeljena s togimi nacionalnimi trgovinskimi ovirami. Različne valute, tarife, omejitve in nasprotujoči si standardi so ovirali evropski gospodarski razvoj in povojno okrevanje. EU si je od najzgodnejših faz razvoja v petdesetih letih prejšnjega stoletja prizadevala za odpravo tega z oblikovanjem skupnega trga – nadnacionalne skupnosti, ki temelji na prostem pretoku:

— blaga,

— ljudi,

— storitev,

— kapitala.

Cilja Evropske gospodarske skupnosti (ena od Evropskih skupnosti, ki je bila predhodnica EU) in skupnega trga, ki ga je vzpostavila, sta bila spremeniti pogoje trgovine in proizvodnje v državah, ki so bile članice skupnosti, ter prispevati k tesnejšemu političnemu združevanju Evrope. Njeni posebni cilji pri tem so bili izboljšanje življenjskih in delovnih razmer, uravnotežena trgovina in poštena konkurenca ter zmanjšanje gospodarskih in socialnih razlik med njenimi različnimi regijami. Njen cilj je bil tudi postopna odprava omejitev v mednarodni trgovini s skupno trgovinsko politiko.

Skupni trg, ki je pozneje postal znan kot „enotni trg“ ali „notranji trg“ (pojma sta zamenljiva), je ključno gonilo konkurenčnosti in rasti EU. EU si od njegove ustanovitve nenehno prizadeva za izboljšanje njegovega delovanja, in sicer z odpravo ovir za trgovino, hkrati pa zagotavlja varnostne standarde za potrošnike in podjetja. Sedanja prizadevanja v zvezi s tem se osredotočajo na nadaljnjo poglobitev in povezovanje enotnega trga, vključno s poenostavitvijo pravil in zmanjšanjem upravnih bremen ter zmanjšanjem zunanje odvisnosti.

IZVOR PROSTEGA PRETOKA BLAGA

Prosti pretok dveh vrst blaga, premoga in jekla, je v središču zgodbe o nastanku EU. Na teh virih je temeljila vojaška oprema prve in druge svetovne vojne, kar je imelo uničujoče posledice. Francoski zunanji minister Robert Schuman je 9. maja 1950 v okviru prizadevanj evropskih vlad za zagotovitev trajnega miru predstavil izjavo, v kateri je predlagal ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo. To bi pomenilo združevanje virov premoga in jekla šestih držav: Francija, Zahodna Nemčija, Italija, Nizozemska, Belgija in Luksemburg. Poleg tega bi, kot je navedeno v izjavi, vojna med temi državami postala „ne le nepredstavljiva, ampak materialno nemogoča“.

Evropska skupnost za premog in jeklo je bila ustanovljena s Pariško pogodbo leta 1951. Organizirala je prosti pretok teh dveh ključnih virov energije in infrastrukture med sodelujočimi državami, sprostila dostop do virov njune proizvodnje in odpravila pomanjkanje usposobljene delovne sile. Vzpostavila je tudi mehanizme in pravila za nadzor trga, spremljanje skladnosti s pravili konkurence in zagotavljanje preglednosti cen.

Z Rimsko pogodbo iz leta 1958 sta bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost in skupni trg. S tem je bilo združenih teh šest držav in določen časovni okvir za njene članice, da odpravijo carinske ovire, vključno s carinskimi dajatvami in količinskimi omejitvami (kvote za količino izvoženega ali uvoženega blaga), ter predvidena postopna uvedba skupne carinske tarife za blago, uvoženo iz tretjih držav, v tem časovnem okviru. To je bilo doseženo do 1. julija 1968. Med letoma 1957 in 1970 se je trgovina med državami članicami povečala za šestkrat, trgovina Evropske gospodarske skupnosti s preostalim svetom pa se je potrojila.

IZZIVI PRI URESNIČEVANJU PROSTEGA PRETOKA BLAGA

Rimska pogodba je imela **dva cilja**, ki do leta 1968 nista bila dosežena:

— prepoved ukrepov, ki bi imeli **enak učinek** kot carine in količinske omejitve pri uvozu znotraj Evropske gospodarske skupnosti;

— **harmonizacija nacionalne zakonodaje** – postopek, s katerim bi države EU prilagodile svojo zakonodajo, da bi jo uskladile ter olajšale skladnost in izvrševanje prek nacionalnih meja.

Pri prizadevanju za prosti pretok blaga znotraj EU je doseganje teh ciljev postalo osrednjega pomena.

A. Enakovredni učinek

Ker v Rimski pogodbi niso bili opredeljeni ukrepi, ki bi imeli enak učinek kot carine in količinske omejitve, njihova prepoved ni bila dosežena. Opredelitve so bile podane v sodni praksi v naslednjih sodbah Sodišča:

Prepoved dajatev z enakim učinkom kot carine

Leto 1962: *Komisija Evropske gospodarske skupnosti proti Velikemu vojvodstvu Luksemburg in Kraljevini Belgiji*

Sodišče je ugotovilo, da se dajatev lahko šteje za enakovredno carini, če:

— se nanaša na proizvod ob njegovem uvozu ali pozneje; in

— se uporablja posebej za izdelek, uvožen iz druge države EU, in ne za podoben doma proizveden izdelek.

Razlog za to je, da bi imela dajatev s spremembo cene izdelka iz druge države EU enak učinek na prosti pretok izdelkov kot carina.

Prepoved ukrepov z enakim učinkom, kot ga imajo količinske omejitve

Leto 1974: *Procureur du Roi* proti *Benoît in Gustave Dassonville*

Sodišče Evropske unije je v svoji sodbi razsodilo, da se lahko vse predpise o trgovini, sprejete v državah članicah, ki lahko (neposredno ali posredno, dejansko ali potencialno) ovirajo trgovino med državami EU, šteje za ukrepe z enakim učinkom kot količinske omejitve, zato bi jih bilo treba prepovedati.

Leto 1979: *Rewe-Zentral AG* proti *Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*

Sodišče je to razlago dopolnilo v svoji sodbi, ki je postala znana kot zadeva Cassis de Dijon, v kateri je določilo načelo, da je treba vsakemu zakonito izdelanemu proizvodu, ki se v državi EU trži po njenih poštenih in tradicionalnih pravilih in postopkih izdelave, dovoliti tudi vstop na trg katere koli druge države EU, ne da bi zanj veljale dodatne prepovedi ali omejitve, opredeljene v nacionalnem pravu te druge države EU.

To je bila osnovna utemeljitev razprave o opredelitvi načela vzajemnega priznavanja – da če blago izpolnjuje pravne standarde, ki se zahtevajo v eni državi EU, so druge države EU na splošno dolžne sprejeti to blago. Zato morajo države EU, tudi če ni ukrepov EU za harmonizacijo, zagotoviti, da blago, ki se zakonito proizvede in trži v drugih državah EU, lahko kroži in vstopi na njihov trg.

Leto 1993: Sodba Keck

Pomembno je, da je prepoved količinskih omejitev pri uvozu in vseh ukrepov z enakim učinkom omejena s tako imenovano sodbo Keck. Ta zadeva je bila osredotočena na nadaljnjo prodajo proizvodov v nespremenjenem stanju v Franciji po cenah, ki so bile nižje od njihove dejanske nakupne cene. Čeprav je bila nadaljnja prodaja z izgubo v Franciji prepovedana, je obramba trdila, da to ni združljivo s prepovedjo količinskih omejitev pri uvozu in vseh ukrepov z enakim učinkom ter z načeli prostega pretoka oseb, storitev, kapitala in svobodne konkurence na skupnem trgu. Sodišče je ugotovilo, da nacionalni predpisi, ki omejujejo ali prepovedujejo nekatere sporazume o prodaji, verjetno ne bodo ogrozili trgovanja znotraj EU in so zato izvzeti s področja uporabe tega člena, če niso diskriminatorni (tj. veljajo za vse zadevne gospodarske subjekte, ki

opravljajo dejavnost na nacionalnem ozemlju, ter pravno in dejansko enako vplivajo na trženje domačih proizvodov in proizvodov iz drugih držav članic).

Izjeme pri prepovedi ukrepov z enakim učinkom, kot ga imajo količinske omejitve

Rimska pogodba je vključevala izjeme pri prepovedi ukrepov z enakim učinkom, kot ga imajo količinske omejitve. Te izjeme so zdaj vključene v Pogodbo o delovanju EU in državam EU omogočajo, da uvedejo omejitve, enakovredne količinskim omejitvam, iz negospodarskih razlogov, kot so:

— javna morala,

— politika,

— varnost.

Te izjeme bi bilo treba razlagati ozko in ne bi smele povzročati samovoljne diskriminacije ali prikritih trgovinskih ovir med državami EU. Neposredno morajo služiti javnemu interesu in biti sorazmerne z nameravano ravnjo varstva.

Izjeme za nacionalne prepovedi ali omejitve

Sodišče je v sodbi v zadevi „Cassis de Dijon“ ugotovilo, da bi moral biti izdelek, ki se zakonito proizvaja in trži v eni državi EU, upravičen do proste prodaje v kateri koli drugi državi EU, ne da bi zanj veljale dodatne prepovedi ali omejitve. To pomeni, da mora država EU uvesti izjeme za nacionalne prepovedi ali omejitve nekaterih izdelkov, da se zagotovi njihova prosta prodaja, če zadevno blago izpolnjuje obvezne zahteve, kot so:

— učinkovit davčni nadzor,

— varovanje javnega zdravja,

— poslovna pravičnost, in

— varstvo potrošnikov.

Eden od primerov je prodaja majoneze v Belgiji. V skladu z belgijsko zakonodajo morata biti vsebnost maščobe najmanj 70 % in čistega jajčnega rumenjaka 5 %, da se proizvod označi in prodaja kot „mayonnaise“. Vendar se v Belgiji ta pravila lahko uporabljajo le za majonezo belgijskih proizvajalcev; Belgija ne more ustaviti označevanja in prodaje proizvoda „mayonnaise“, če je proizveden drugje v EU – tudi če ima nižjo vsebnost maščob ali jajc in zato ne izpolnjuje belgijskih meril.

Države EU morajo Evropsko komisijo obvestiti o takih izjemah od svojih nacionalnih pravil, vzpostavljeni pa so bili tudi postopki izmenjave informacij in sistem spremljanja za nadzor takih ukrepov. Ti postopki so bili posodobljeni in formalizirani z uredbo o vzajemnem priznavanju, ki je začela veljati 19. aprila 2020. Ta uredba določa pravice in obveznosti v zvezi z načelom vzajemnega priznavanja za pristojne organe in podjetja pri prodaji blaga v drugi državi EU. V njej je opisano, kako uporabljati vzajemno priznavanje v posameznih primerih, tudi s prostovoljno „izjavo o vzajemnem priznavanju“. Cilj uredbe je spodbujati upravno sodelovanje za izboljšanje uporabe načela vzajemnega priznavanja, na primer prek spletne platforme za izmenjavo informacij, informacijskim in komunikacijskim sistemom za nadzor trga.

B. Harmonizacija nacionalne zakonodaje

Da bi države EU dosegle prosti pretok blaga, so morale uskladiti svojo zakonodajo in jo prilagoditi, da bi olajšale skladnost in izvrševanje prek nacionalnih meja. Evropska komisija je junija 1985 objavila akcijski program, s katerim je hotela v sedmih letih odpraviti vse fizične, tehnične in davčne ovire za prosti pretok znotraj EU. Evropska komisija je v beli knjigi iz leta 1985 o dokončanju notranjega trga medtem uvedla „nov pristop“, s katerim bi se izognila podrobni harmonizaciji, tako da bi se osredotočila na vzajemno priznavanje nacionalnih predpisov.

V skladu s tem pristopom je harmonizacija omejena na bistvene zahteve in se uporabi, kadar nacionalni predpisi niso enakovredni in ovirajo trgovino. Namen te metode je zagotoviti prosti pretok blaga s tehnično harmonizacijo celotnih sektorjev in ohranjanjem visoke ravni zaščite javnega interesa, kar vpliva na področja, kot so igrače, gradbeni materiali, stroji, plinske naprave in telekomunikacijska oprema.

Z Enotnim evropskim aktom iz leta 1987 je bil določen pravni okvir za dokončno vzpostavitev notranjega trga, pri čemer je bil rok za odpravo vseh fizičnih, tehničnih in davčnih ovir za prosti pretok določen 31. decembra 1992. Razširil je tudi uporabo glasovanja s kvalificirano večino v Svetu, s čimer se je zmanjšalo število področij, na katerih je potrebno soglasje. To se je nanašalo na direktive, povezane z notranjim trgom, kar pomeni, da bi bilo zakonodajo mogoče sprejeti, če bi zanjo glasovalo vsaj 55 % držav EU, ki predstavljajo vsaj 65 % celotnega prebivalstva EU, namesto da bi morale za sprejetje zakonodaje glasovati vse države EU.

Med letoma 1985 in 1992 je bilo po vsej EU sprejetih 282 zakonov za odpravo teh ovir, 1. januarja 1993 pa je bil vzpostavljen enotni trg.

Postopek usklajevanja je omogočil odpravo ovir za prosti pretok blaga po vsej EU, na primer z neuporabo nacionalnih določb v primeru blaga, zakonito proizvedenega v drugi državi EU. S to uskladitvijo so bila določena tudi skupna pravila za zagotavljanje prostega pretoka blaga in proizvodov ter spoštovanje drugih ciljev EU, kot so varstvo okolja, varstvo potrošnikov in podpora tržni konkurenci.

DOKONČNO OBLIKOVANJE NOTRANJEGA TRGA

Enotni trg od svoje ustanovitve leta 1993 zagotavlja prosti pretok blaga, storitev, ljudi in kapitala po vsej EU. Vključuje 27 držav EU ter Norveško, Islandijo in Lihtenštajn, Švica pa ima delni dostop, ki ga urejajo dvostranski sporazumi.

Vendar še vedno obstajajo izzivi v zvezi s pretokom blaga in storitev na enotnem trgu. Sprejeti so bili pomembni ukrepi za odpravo teh težav in predvidevanje prihodnjih težav, kot so:

— sprejetje novega zakonodajnega okvira leta 2008, da se okrepita nadzor trga in skladnost proizvodov;

— ustanovitev projektne skupine za uveljavljanje pravil enotnega trga leta 2020, da bi skupaj z državami EU in Evropsko komisijo opredelili najpomembnejše in najnujnejše ovire za enotni trg ter si prizadevali za njihovo odpravo;

— sprejetje akta o izrednih razmerah na notranjem trgu in njegovi odpornosti leta 2024 po pandemiji covida-19, da bi preprečili prihodnje motnje v trgovini, povezane s krizo.

Kljub temu napredku še vedno prisotne ovire še naprej vplivajo na enotni trg, kar negativno vpliva na trgovino in naložbe. Ta težava je bila poudarjena v poročilu Enrica Lette iz aprila 2024 z naslovom Much more than a market (Veliko več kot trg) in poročilu Maria Draghija iz septembra 2024 z naslovom The future of European competitiveness (Prihodnost evropske konkurenčnosti). Ta vprašanja so bila obravnavana v strategiji Evropske komisije za enotni trg za leto 2025, v kateri je opredeljen sklop ovir za uresničitev potenciala enotnega trga, imenovanih „groznih deset". Te ovire, ki naj bi jih strategija odpravila, vključujejo prezapletena pravila EU, težave pri ustanavljanju in delovanju podjetij, dolgotrajne in zapletene postopke priznavanja poklicnih kvalifikacij v državah EU ter razdrobljena pravila o embalaži, označevanju in odpadkih.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Na splošno velja, da kadar Evropska komisija predlaga spremembe zakonov, jih morata Evropski parlament in Svet EU odobriti, preden lahko začnejo veljati. Ta postopek, v katerem lahko Evropski parlament in Svet EU pod enakimi pogoji predlagata spremembe predloga Evropske komisije, se imenuje „redni zakonodajni postopek". Evropski parlament je zato sodeloval pri oblikovanju pravil, ki določajo razvoj notranjega trga in prosti pretok blaga.

A. Harmonizacija in varnost proizvodov

Evropski parlament se odločno zavzema za dokončno vzpostavitev notranjega trga. Poudaril je „nov pristop" k usklajevanju nacionalnih zakonodaj, opisan v beli knjigi Evropske komisije iz leta 1985, da bi se olajšal prosti pretok blaga, in imel pomembno vlogo pri oblikovanju direktiv o usklajevanju, kar je privedlo do vzpostavitve enotnega trga leta 1993.

Intenzivno je sodeloval tudi pri razvoju novega zakonodajnega okvira. To je sveženj ukrepov, sprejetih leta 2008, katerih cilj je bil izboljšati notranji trg blaga. Okrepil je pravila o nadzoru trga, ki zagotavljajo, da neživilski proizvodi na trgu EU ne ogrožajo potrošnikov in delavcev, ter povečal kakovost ocen za zagotovitev, da proizvodi izpolnjujejo standarde EU. Prednostne naloge Evropskega parlamenta v zvezi s tem so bile:

— zagotoviti, da so vsi udeleženci na trgu odgovorni za skladnost in varnost proizvodov;

— med potrošniki povečati prepoznavnost in razumevanje oznake CE (*Conformité Européene*), ki označuje, da proizvod izpolnjuje zahteve iz pravil EU o proizvodih.

Evropski parlament je sodeloval tudi pri usklajevanju devetih drugih direktiv s tem okvirom, ki urejajo različne proizvode, vključno z dvigali, pirotehničnimi izdelki in eksplozivi.

Evropska komisija je med letoma 2009 in 2011 začela pripravljati predlog za revizijo direktive o splošni varnosti proizvodov iz leta 2001. Razdrobljena in prekrivajoča se pravila in obveznosti so povzročila zmedo pri gospodarskih subjektih in nacionalnih organih, namen te revizije pa je bil racionalizirati in poenostaviti zadevne postopke.

Evropski parlament je marca 2011 izdal resolucijo o predlagani reviziji, v kateri je pozval k vzpostavitvi enotnega sistema za nadzor trga za vse proizvode. To je privedlo do svežnja o varnosti proizvodov in nadzoru trga iz leta 2013, sestavljenega iz dveh uredb, katerega cilj je bil izboljšati varnost proizvodov za potrošnike in delovanje notranjega trga z učinkovitim nadzorom trga.

Evropski parlament je aprila 2019 sprejel uredbo za okrepitev nadzora trga in skladnosti proizvodov. Evropska komisija je leta 2021 objavila nov predlog, s katerim želi še izboljšati varnost neprehrambenih potrošniških proizvodov. Evropski parlament je marca 2023 formalno podprl posodobljena pravila, namenjena zagotavljanju visokih varnostnih standardov za vse proizvode, ki se prodajajo v Uniji, na spletu in zunaj njega, in tako je bila maja 2023 sprejeta uredba o splošni varnosti proizvodov.

B. Standardizacija

Standardizacija je ključnega pomena za pravilno delovanje notranjega trga. Harmonizirani standardi Unije prispevajo k prostemu pretoku blaga na notranjem trgu, podjetjem v Uniji omogočajo večjo konkurenčnost ter ščitijo zdravje in varnost potrošnikov ter okolja.

Evropska komisija je 2. februarja 2022 predstavila strategijo za standardizacijo, da bi spodbudila odporen, zelen in digitalni enotni trg ter predlagala spremembe uredbe o standardizaciji iz leta 2012. Na podlagi tega je bila decembra 2022 sprejeta uredba o posodobitvi pravnega okvira EU v zvezi s standardi EU. Odbor za notranji trg Evropskega parlamenta je 23. januarja 2023 organiziral posvetovanje, na katerem so udeleženci razpravljali o zgodovinskih in prihodnjih usmeritvah politike standardizacije s prispevki Evropske komisije in različnih deležnikov.

Komisija je 30. marca 2022 na podlagi nove strategije za standardizacijo objavila predlog za harmonizacijo trženja gradbenih proizvodov. Evropski parlament se je o tem pogajal s Svetom, na podlagi česar je bila 27. novembra 2024 sprejeta uredba o določitvi harmoniziranih pravil za trženje gradbenih proizvodov. Ta nova usklajena pravila:

— usklajujejo določbe za gospodarske subjekte v gradbenem sektorju z novim zakonodajnim okvirom ter uredbama o nadzoru trga in okoljsko primerni zasnovi;

— vzpostavljajo sistem digitalnih potnih listov za gradbene proizvode;

— se uporabljajo tudi za rabljene in predelane izdelke z namenskimi tehničnimi specifikacijami.

C. Uporaba v zdravstvu in v izrednih razmerah

Evropski parlament je prizadevanja osredotočil tudi na predpise o žičniških napravah, plinskih aparatih, medicinskih pripomočkih in osebni zaščitni opremi.

Glasoval je tudi za uredbo o sistemu eCall, ki določa regulativne, tehnične in varnostne zahteve za sistem eCall – avtomobilski sistem, ki v vseh državah EU samodejno opozori najbližji center za ukrepanje ob nesrečah v primeru hude nesreče ter posreduje lokacijo, čas nesreče, identifikacijsko številko vozila in smer potovanja. S to uredbo je bila uvedena obveznost, da se sistem eCall namesti v vse nove modele avtomobilov ali lahkih gospodarskih vozil, ki bodo odobreni za proizvodnjo po 31. marcu 2018.

Poleg tega je Evropski parlament leta 2019 v okviru svežnja o krožnem gospodarstvu sprejel zakonodajo za harmonizacijo pravil notranjega trga za gnojila, vključno z gnojili iz recikliranih ali organskih materialov, in določil pravila za sredstva za gnojenje EU z oznako CE, vključno z omejitvami za onesnaževala in mikroorganizme, ki povzročajo bolezni.

D. Pandemija covida-19

Pandemija covida-19, ki se je v Evropi začela v začetku leta 2020, je predstavljala izziv za notranji trg. Zaradi nalezljivosti virusa je bilo treba omejiti gibanje ljudi znotraj EU, togost nacionalnih meja pa se je v zvezi s tem povečala. Evropski parlament je aprila 2020 sprejel resolucijo o spoprijemanju s pandemijo covida-19 in njenimi posledicami, v kateri je poudaril, da je nujno treba ohraniti odprte notranje meje Unije za blago, ter izpostavil, da je vloga enotnega trga bistvena za skupno blaginjo Unije in ključna za odzivanje na krizo. Ta pristop, ki ga je zaznamovalo sodelovanje, je bil bistvenega pomena, ko je bilo po Uniji treba omogočiti prosti pretok osnovnega blaga, tudi medicinskega materiala in opreme, ter ublažiti posledice omejitev na mejah, ki so jih uvedle države.

V študiji Evropskega parlamenta iz februarja 2021 je bil preučen učinek pandemije na prosti pretok blaga in varstvo potrošnikov ter predlagani dodatni ukrepi za povečanje odpornosti enotnega trga na prihodnje krize.

E. Harmonizacija carin

Evropski parlament je imel ključno vlogo pri harmonizaciji carinskih postopkov, kar je privedlo do tega, da je bilo z uredbo iz leta 2022 vzpostavljeno tako imenovano okolje enotnega okenca EU za carino. To je **sklop elektronskih storitev**, ki omogočajo izmenjavo informacij med elektronskimi sistemi carinskih organov, Evropske komisije, nacionalnih organov držav EU in gospodarskih subjektov.

Uredba, s katero je bilo to vzpostavljeno, se uporablja od decembra 2022, razen nekaterih pravil, ki se bodo uporabljala od decembra 2031. Prav tako:

— določa pravila za izboljšanje digitalnega upravnega sodelovanja in izmenjave informacij med carinskimi upravami in drugimi vladnimi organi, pristojnimi za izvrševanje „necarinskih formalnosti“ – pravil, določenih v zakonodaji EU, ki ni carinska zakonodaja – na mejah EU na različnih področjih pristojnosti EU, kot so zdravje in varnost, varstvo okolja, ribištvo, kmetijstvo in nadzor trga;

— vzpostavlja centraliziran sistem, imenovan „carinski sistem enotnega okenca EU za izmenjavo potrdil“, za izboljšanje izmenjave in obdelave podatkov, ki jih gospodarski subjekti predložijo carinskim organom, Evropski komisiji in nacionalnim organom držav EU, s čimer se zagotovi, da ti organi prejmejo podatke v realnem času;

— od držav EU zahteva, da vzpostavijo in upravljajo sklop sistemov in storitev, znanih kot „nacionalna okolja enotnega okenca za carino“, da se omogoči izmenjava informacij med elektronskimi sistemi njihovih carinskih organov, nacionalnih organov, Evropske komisije in gospodarskih subjektov.

V naslednji fazi, ki se bo začela leta 2031, bo uvedena shema za izmenjavo podatkov med podjetji in državnimi upravami, da bi se poenostavili postopki carinjenja za

podjetja pri uvozu ali izvozu blaga. Namen tega je znatno zmanjšati sedanje trgovinske ovire.

V študiji Evropskega parlamenta iz decembra 2022 so bili analizirani različni postopki držav EU za izdajo carinskih dovoljenj za proizvode, ki vstopajo v EU. Ugotovil je, da različni postopki vodijo do trgovinskih ovir in izkrivljanj na notranjem trgu, med predlaganimi rešitvami te težave pa je bila ustanovitev evropske carinske agencije.

Poleg tega je Evropska komisija maja 2023 predlagala revizijo carinske zakonodaje EU skupaj s sporočilom z naslovom „Carinska reforma: Dvig carinske unije na naslednjo raven, v katerem je predstavila celovita prizadevanja za posodobitev carinskega okvira EU. V predlogu posodobitve velja izpostaviti vzpostavitev vozlišča carinskih podatkov Unije, ki ga upravlja na novo ustanovljeni carinski organ EU. To vozlišče bo zbiralo, obdelovalo, povezovalo in shranjevalo vse ustrezne podatke, s čimer bo olajšalo:

— izboljšano odkrivanje goljufij in neskladnosti;

— izmenjavo podatkov med EU in tretjimi državami;

— sodelovanje med carinskimi organi različnih držav EU.

Evropski parlament je marca 2024 sprejel stališče o predlogu, v katerem je pozdravil prihodnjo ustanovitev carinskega organa EU in vozlišča carinskih podatkov. Svet in Evropski parlament sta 26. marca 2026 dosegla prelomni politični dogovor o tej obsežni prenovi carinskega prava EU od leta 1968, spremembi carinskega zakonika Unije in uvedbi novega carinskega okvira, ki temelji na podatkih, centraliziranega vozlišča carinskih podatkov, novega statusa zaupanja vrednega in preverjenega gospodarskega subjekta ter ukrepov za pakete majhne vrednosti.

To poglavje kratkega vodnika je pripravil Tematski sektor Evropskega parlamenta za gospodarstvo in rast. Več informacij o tej temi najdete na spletišču Odbora Evropskega parlamenta za notranji trg in varstvo potrošnikov.

Barbara MARTINELLO
04/2026